

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง

พูนสุข อุดม (Poonsuk Udom)¹

คำสำคัญ : การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑) โดยมีวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ซึ่งมีเป้าหมายภายในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงกำหนดจุดเน้นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ว่า “จุดเน้นคุณภาพผู้เรียน จุดเปลี่ยนการปฏิรูปการศึกษาไทย”

เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๑ การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงต้องจัดให้ครอบคลุม “สามเสาหลัก” คือ ๑) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย ๒) โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ และ ๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ต้องปฏิรูปการศึกษา “สี่ใหม่” ซึ่งประกอบด้วย ใหม่ที่หนึ่งคือการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่เด็กไทยและคนไทยในอนาคต เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข ดำรงรักษาความเป็นไทย และรู้เท่าทันกับสถานการณ์ของโลก ใหม่ที่สอง คือ การพัฒนา

คุณภาพครูยุคใหม่ โครงการครูพันธุ์ใหม่ ด้วยกระบวนการผลิต การอบรมครูประจำการให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น ให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูและเป็นวิชาชีพชั้นสูง ใหม่ที่สามคือ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับประชาชนทั่วไป และใหม่ทีสี่ คือ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นเรื่องกระจายอำนาจ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวและเป็นอิสระมากที่สุด ควบคู่ไปกับการเน้นธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.). ๒๕๕๔ ก : ๑๑-๓๒)

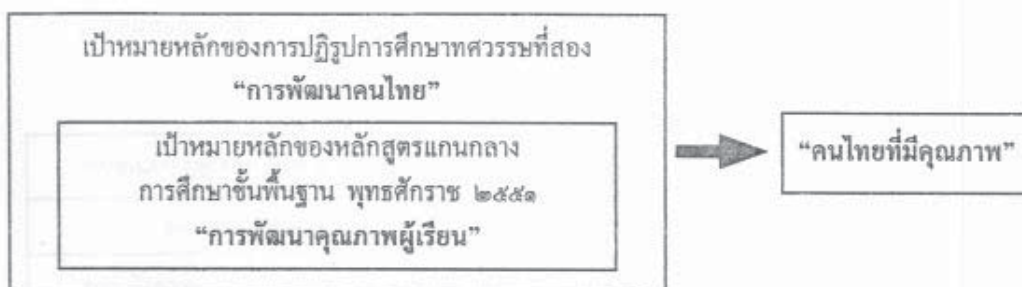
นอกจากนี้ได้มีการเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาด้านต่างๆ ให้เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙) ซึ่งยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐาน และวางกรอบแนวคิดให้แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา กับการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา อันจะส่งผลให้คนไทยได้เรียน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” รวมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีดุลยภาพใน ๓ ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (สกศ. ๒๕๕๔ ข : ๓๘)

สารของนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ในหนังสือรายงานประจำปี ๒๕๕๓ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๔ กล่าวว่า “ตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมาผมได้ติดตามการปฏิรูปการศึกษาของไทยด้วยความหวังว่าการศึกษาจะสามารถพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา กล่าวคือ มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข สมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้มากนักน้อยเพียงใด ปรากฏว่าการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก แม้จะประสบความสำเร็จในบางเรื่อง แต่ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมาย

โดยเฉพาะเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ “คุณภาพของผู้เรียน...” (สกศ. ๒๕๕๔ ข : ๖) ดังนั้น คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (กนป.) จึงได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์เพื่อช่วยให้การดำเนินงานขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาดังแต่บัดนี้จนถึงสุด พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ ๔ ประการ คือ ๑) คนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพ และได้มาตรฐานระดับสากล ๒) คนไทยใฝ่รู้ : สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ๓) คนไทยใฝ่ดี : มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย และ ๔) คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ : มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร (สกศ. ๒๕๕๔ ค) อันจะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่ “การพัฒนาคนไทย” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ คือ “การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” ซึ่งสรุปได้ว่า ถ้าการดำเนินการบรรลุเป้าหมายหลักดังกล่าวแล้ว สังคมไทยก็ย่อมประกอบด้วย “คนไทยที่มีคุณภาพ” ดังภาพประกอบ ๑

ภาพประกอบ ๑ การพัฒนาคนไทยที่มีคุณภาพ

ปี ๒๕๕๑ กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้ใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๓ เป็นต้นไป โดยได้มีการ

กำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษาปีที่ ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๖) ต้องเกิดสมรรถนะสำคัญรวม ๕ ด้าน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวม ๘ ด้าน รายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	๑.ความสามารถในการสื่อสาร ๒.ความสามารถในการคิด	๑.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒.ซื่อสัตย์สุจริต
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖	๓.ความสามารถในการแก้ปัญหา ๔.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๓.มีวินัย ๔.ใฝ่เรียนรู้
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓	๕.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	๕.อยู่อย่างพอเพียง ๖.มุ่งมั่นในการทำงาน
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖		๗.รักความเป็นไทย ๘.มีจิตสาธารณะ

ปี ๒๕๕๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๓ : ๑-๒) ได้กำหนดจุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่ง “จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” หมายถึง คุณภาพในตัวผู้เรียนที่มี

ความครอบคลุมในด้านความสามารถและทักษะ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งสรุปรายละเอียดดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แสดงจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ระดับชั้น	จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางฯ		
	๑.ด้านความสามารถและทักษะ	๒.ด้านคุณลักษณะ	
		จุดเน้นตามช่วงวัย	ตามหลักสูตร
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	ใฝ่ดี	รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖	อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	ใฝ่เรียนรู้	อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓	แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	อยู่อย่างพอเพียง	(โดยการสอดแทรกใน กิจกรรมการเรียน การสอนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖	แสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ใช้ภาษาอังกฤษให้สื่อสารได้ มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	มุ่งมั่นในการศึกษา และการทำงาน	ตลอดจนกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน)

จากตารางที่ ๑ และตารางที่ ๒ เมื่อพิจารณาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางฯ (ด้านสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์) และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางฯ (ด้านความสามารถและทักษะ และด้านคุณลักษณะ) พบว่า

๑. หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน

ทุกระดับชั้นมีความเป็นพลเมือง รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะได้อย่างสอดคล้องกัน โดยกำหนดคุณลักษณะนิสัยที่ต้องเน้นเป็นการเฉพาะในแต่ละช่วงวัย และพัฒนาต่อเนื่องในทุกช่วงชั้นดังนี้ ชั้น ป.๑-๓ เน้นความใฝ่ดี ชั้น ป.๔-๖ ใฝ่เรียนรู้ ชั้น ม.๑-๓

อยู่อย่างพอเพียง และชั้น ม.๔-๖ มีความมุ่งมั่น
ในการศึกษาและการทำงาน

๒. หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดว่า
ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้อง
ได้รับการพัฒนาคุณภาพให้เกิดสมรรถนะสำคัญ
ทั้ง ๕ ด้าน แต่ สพฐ.กำหนดจุดเน้นในการ
พัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถและ
ทักษะสำหรับผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพียง ๓ ด้าน เท่านั้น คือทักษะ
การคิด ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่าง
สร้างสรรค์ตามช่วงวัย โดยสมรรถนะ ด้านที่ ๕
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ได้กำหนด
เป็นจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษา (ม.๑-๖) และสมรรถนะด้าน
ที่ ๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา ได้กำหนด
เป็นจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔-๖) เท่านั้น

๒.๑ จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนด้านความสามารถและทักษะที่เป็นตัว

ร่วมซึ่งผู้เรียนทุกคนในทุกระดับชั้นต้องได้รับ
การพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวม ๓ ทักษะ คือ
ทักษะการคิด ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสาร
อย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย ซึ่งสอดคล้องกับ
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่กำหนดอยู่ใน
หลักสูตรแกนกลางฯ รวม ๓ ด้าน คือ ด้านที่ ๒
ความสามารถในการคิด ด้านที่ ๔ ความสามารถ
ในการใช้ทักษะชีวิต และด้านที่ ๑ ความสามารถ
ในการสื่อสาร ตามลำดับนั้น ผู้เขียนได้แสดง
การเปรียบเทียบรายละเอียดทั้ง ๓ ด้านดังกล่าว
ดังตารางที่ ๓ - ตารางที่ ๕

๒.๒ จุดเน้นในการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถและทักษะที่
ไม่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่
กำหนดอยู่ในหลักสูตรแกนกลางฯ รวม ๒ ด้าน
คือ ด้านที่ ๕ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
และด้านที่ ๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา
ผู้เขียนได้แสดงการเปรียบเทียบรายละเอียดทั้ง
๒ ด้านดังกล่าว ดังตารางที่ ๖ - ตารางที่ ๗

ตารางที่ ๓ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านทักษะการคิด

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญในหลักสูตรแกนกลางฯ	จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถและทักษะ	
		ด้านทักษะการคิด	
		ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน	ทักษะการคิดขั้นสูง
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม	๑.ทักษะการสื่อสาร (ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน ทักษะการพูด ทักษะการเขียน) ๒.ทักษะการคิดที่เป็นแกน (ทักษะการสังเกต ทักษะการจัดกลุ่ม ทักษะการรวบรวมข้อมูล ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการเปรียบเทียบ)	
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖	หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม	๑.ทักษะการสื่อสาร (ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน ทักษะการพูด ทักษะการเขียน) ๒.ทักษะการคิดที่เป็นแกน (ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการแปลความ ทักษะการตีความ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการนำความรู้ไปใช้)	
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓		มีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ	- อาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายๆ ทักษะในแต่ละขั้นตอน - ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะการสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖		มีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ	- อาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายๆ ทักษะในแต่ละขั้นตอน - ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ตารางที่ ๔ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านทักษะชีวิต

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญในหลักสูตรแกนกลางฯ	จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถและทักษะ
	๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	ด้านทักษะชีวิต
ประถมศึกษา ปีที่ ๑-๓	เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากสื่อ การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> -ความสามารถในการรู้จักตนเอง -ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น -มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก -รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง -จัดการกับอารมณ์ของตนเองได้
ประถมศึกษา ปีที่ ๔-๖		<ul style="list-style-type: none"> -ความสามารถในการปรับตัว -รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น -ภาคภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น -เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น
มัธยมศึกษา ปีที่ ๑-๓		<ul style="list-style-type: none"> -รู้ความถนัด ความสามารถ และบุคลิกภาพของตนเอง -ทำงานร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย -มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม -มีทักษะในการแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์กับตนเอง -รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น -ป้องกันและหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ระดับชั้น
มัธยมศึกษา ปีที่ ๔-๖		<ul style="list-style-type: none"> -ความสามารถในการกำหนด/ปรับเป้าหมาย แผนและทิศทางการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ -วางตัวและกำหนดท่าทีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ -ประเมิน และสร้างข้อสรุปทบทวนชีวิตของตนเอง

ตารางที่ ๕ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการสื่อสาร

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญในหลักสูตรแกนกลางฯ	จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถและทักษะ
	๑. ความสามารถในการสื่อสาร	ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ	ความสามารถในการรับและส่งสาร (การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้คำสุภาพ)
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖	ความรู้สึกรู้สึก และทักษะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม การเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือ	ความสามารถในการรับและส่งสาร (การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน แสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น วิเคราะห์ จากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่าน ได้อย่างมีเหตุผล)
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓	ไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม	ความสามารถในการรับและส่งสาร (การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน อธิบาย ชี้แจงโต้แย้ง วิเคราะห์ วิจัย จากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านได้หลายแง่มุมอย่างสมเหตุสมผลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม)
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖		ความสามารถในการรับและส่งสาร (การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน โน้มน้าว เชิญชวน และแสดงความคิดเห็นใหม่จากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม)

ตารางที่ ๖ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการใช้เทคโนโลยี

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญในหลักสูตรแกนกลางฯ	จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถและทักษะ
	๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม	-
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖		-
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓		-ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ อย่างมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ -มีทักษะและใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการทำงานอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖		-ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ -ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนองานและใช้คอมพิวเตอร์สร้างชิ้นงานหรือโครงงาน อย่างมีจิตสำนึกและวัฒนธรรม

ตารางที่ ๑ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการแก้ปัญหา

ระดับชั้น	สมรรถนะสำคัญในหลักสูตร แกนกลางฯ	จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถและทักษะ
	๕. ความสามารถในการแก้ปัญหา	ด้านการแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและ อุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่ง แวดล้อม	-
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖		-
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓		-
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖		ค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สภาพปัญหา จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำ วัน กำหนดทางเลือก วิธีการ ขั้นตอน ที่นำ มาใช้ในการแก้ปัญหา ประเมินผล ปรับปรุง วิธีการเพื่อให้การแก้ปัญหาได้ผลที่ดีที่สุด

ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนทั้งด้านความสามารถและทักษะ และ
ด้านคุณลักษณะเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของ
หลักสูตรแกนกลางฯ นั้น เป็นผลจากการทำงาน
ร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ของทุกหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องทั้ง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยมีตัวชี้วัด
ภาพความสำเร็จในระดับโรงเรียนเป็น ๕ ระยะ
(สพฐ. ๒๕๕๓ : ๓๐-๓๒) คือ

ระยะที่ ๑ เริ่มต้นค้นวิเคราะห์

(ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓)

ระยะที่ ๒ บ่มเพาะประสบการณ์

(ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๔)

ระยะที่ ๓ สานต่อองค์ความรู้

(ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔)

ระยะที่ ๔ นำสู่วิถีคุณภาพ

(ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕)

ระยะที่ ๕ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่

(ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕)

เมื่อพิจารณาตารางที่ ๑ - ตารางที่
๑ จะเห็นว่า สพฐ. กำหนดจุดเน้นในการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถและทักษะได้
ชัดเจนขึ้นในแง่ของการนำไปสู่การปฏิบัติจริง
นอกจากนี้ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ สพฐ.
โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาฯ ได้
จัดทำเอกสาร แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนา
ผู้เรียนสู่การปฏิบัติ (สำนักวิชาการและมาตรฐาน
การศึกษา : ๒๕๕๓) เพื่อให้สถานศึกษาและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติในแนวทาง
เดียวกัน ประกอบด้วย ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑
บทนำ ตอนที่ ๒ การนำจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนสู่การปฏิบัติ และตอนที่ ๓ แนวทางการวัด
และประเมินผลตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียน ซึ่งเป็นเอกสารที่มีความครอบคลุม
ครบถ้วน และมีตัวอย่างชัดเจน ที่หน่วยงานทาง
การศึกษาแต่ละระดับสามารถจะนำไปปฏิบัติได้
อย่างสมบูรณ์

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เป็นคนไทยที่มีคุณภาพตามเป้าหมายหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง จะประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้เขียนขอแสดงความคิดเห็นว่า ควรจะพิจารณาจากประเด็นสำคัญ ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกเป็นปัจจัยระดับสถานศึกษา คือ “การปฏิบัติจริงของโรงเรียน” สพฐ.ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เช่น ระดับสถานศึกษา ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ ๑ ชั้น ได้แก่ ๑.ทำความเข้าใจให้กระจ่าง ๒.ตรวจสอบ ทบทวน วิเคราะห์ จุดเด่น จุดพัฒนา ๓.กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น ๔.กำหนดภาระงานการพัฒนาตามจุดเน้น ๕.ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น ๖.ตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนา และ ๗. สรุปและรายงานผลการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งมีการกำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จของการดำเนินการทั้ง ๕ ระยะ(ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ - ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕) ไว้อย่างชัดเจน แต่โรงเรียนได้ดำเนินการจริงตามขั้นตอนกระบวนการในการปฏิบัติตามกรอบตัวชี้วัดในแต่ละระยะหรือไม่ ทั้งการเตรียมการ การดำเนินการ การรวบรวมข้อมูล และการรายงานผล ไม่ใช่เพียงเพื่อให้มีการกรอกข้อมูลตามแบบรายงาน แล้วรายงานส่งให้หน่วยงานระดับสูงทราบเท่านั้น อาทิเช่น ระยะที่ ๔ นำสู่วิถีคุณภาพ ภาพความสำเร็จของโรงเรียน คือ ๑) มีนวัตกรรมการบริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น ๒) มีนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้น ๓) มีเครื่องมือวัด/ประเมินการพัฒนา

ผู้เรียนที่มีคุณภาพ ๔) มีการเผยแพร่การวิจัย และผลการพัฒนาผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. ๒๕๕๓ : ๒๘-๒๙) นั้น แสดงว่าในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ทุกโรงเรียนต้องมีผลสำเร็จดังกล่าวแล้ว แต่สภาพความเป็นจริงเป็นเช่นนี้หรือไม่? ก็มีเพียงโรงเรียนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตอบคำถามนี้ได้

ประเด็นสำคัญต่อมาเป็นปัจจัยระดับผู้ปฏิบัติ คือ “คุณภาพของครู” ซึ่งเป็นความสามารถและทักษะของครูในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในระดับห้องเรียนและโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้/นวัตกรรม และการวัดและประเมินผล เนื่องจาก “ครู” คือตัวเชื่อมหรือผู้ประสานหลักระหว่างนโยบายหรือข้อกำหนดของหน่วยงานระดับสูง (ผู้กำหนดนโยบาย) กับหน่วยงานระดับผู้ปฏิบัติ และ “ครู” คือบุคคลสำคัญที่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร ดังนั้น ครูต้องมีความสามารถและทักษะทั้ง ทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะการแก้ปัญหา ก่อนเป็นเบื้องต้น จึงจะสามารถจัดการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ อาทิเช่น ครูต้องมีความสามารถในการคิดก่อน จึงจะสามารถออกแบบ วางแผน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนมีความสามารถและทักษะในการคิดได้ จากผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษารอบสองที่ผ่านมาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมโดย สมศ. พบว่ามาตรฐานผู้เรียนด้านความสามารถในการคิดอยู่ในระดับต่ำที่สุด จึงควรพิจารณาว่า ครูมีความสามารถด้านนี้เพียงพอ

หรือยัง? ถ้าคำตอบคือยัง ก็ทำให้เกิดคำถามว่า
ดังนั้นครูจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะ
พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดความสามารถด้าน
นี้ได้หรือไม่?

ดังนั้น ครูทุกคนในระดับการศึกษาชั้น
พื้นฐานควรจะต้องได้รับการพัฒนาความสามารถ
และทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง (เช่น ภาคการ
ศึกษาละหนึ่งครั้งเป็นอย่างน้อย) ซึ่งสอดคล้อง
กับการนำเสนอเรื่อง การขับเคลื่อนจุดเน้นการ
พัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ เมื่อเดือนพฤษภาคม
๒๕๕๔ ของ ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (รอง ผอ.สพฐ.
ขณะนั้น) เกี่ยวกับบทบาทของครู ๓ เรื่อง
ในการเป็นผู้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียน ได้แก่ ๑. How To Differentiate
Instruction : สร้างรูปแบบการเรียนการสอน

ที่หลากหลายอย่างไร ๒. How To Encour-
age Student Learning : สนับสนุนการเรียนรู้
ของผู้เรียนอย่างไร และ ๓. How To Assess
Students : ประเมินผู้เรียนอย่างไร เพื่อจะทำให้
ครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเพื่อมีความ
สามารถ ทักษะ และคุณลักษณะพึงประสงค์
ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อันจะส่งผลที่
ก่อให้เกิด “การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” อย่าง
แท้จริงและยั่งยืน ตามคำประกาศของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ว่า “จุดเน้น
คุณภาพผู้เรียน จุดเปลี่ยนการปฏิรูปการศึกษา
ไทย และ คุณภาพผู้เรียนยุคใหม่ คุณภาพ
ประเทศไทย”

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (๒๕๕๔). การขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ. <http://academic.obec.go.th/web/node/16> สืบค้นเมื่อ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (๒๕๕๓). ROADMAP จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๕๔ ก). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (๒๕๕๔ ข). รายงานประจำปี ๒๕๕๓ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สาขา 4.
- _____. (๒๕๕๔ ค). เอกสารการประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑), เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๔ ณ ราชมังคลา พาวิลเลียน บีช รีสอร์ท จังหวัดสงขลา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (๒๕๕๓). แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.